

Historisch Nieuwsblad
23 (2014) 4, opend

Het bier ging beter schuimen

Zakelijk genie Gerard Heineken

TER OPLUISTERING van het 150-jarig jubileum van de Heineken Brouwerij schreef Annejet van der Zijl een prettig leesbare biografie, waaruit in elk geval blijkt dat de oprichter van de nu wereldberoemde brouwerij een uitzonderlijk mens was.

Toen Gerard Heineken (1841-1893) op 20-jarige leeftijd zijn vader verloor en een mooi kapitaalje erfde, had hij rustig kunnen gaan leven. Hij deed het tegenovergestelde. Gerard kocht aan de Nieuwezijds Voorburgwal in Amsterdam een kwijnende bierbrouwerij op. Hoewel hij niets van bierbrouwen wist, ging hij voortvarend aan de slag. En onorthodox. Hij kaapte klanten bij de concurrent weg en het werd hem bepaald niet in dank afgenomen dat hij ook bier namaakte, zoals de Rotterdamse brouwerij d'Oranjeboom merkte.

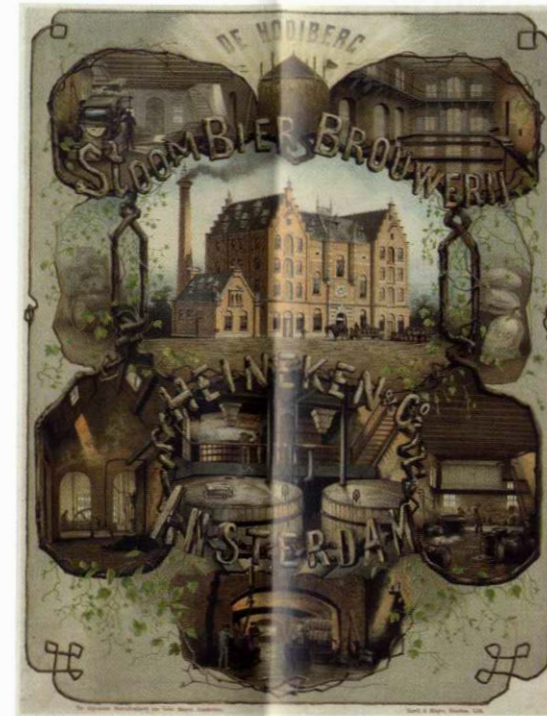
Gerard Heineken. De man, de stad en het bier
Annejet van der Zijl
256 p. Querido & Uitgeverij Bas Lubberhuizen, € 19,95

Naarmate de zaken beter verliepen begon de buurt te klagen over stank en herrie die Heineken met zijn fabriek veroorzaakte. Daarom werd een nieuwe plek gezocht en in 1868 verrees een moderne brouwerij aan de Stadhouderskade. De techniek van het brouwen kwam in een nieuwe fase toen werd ontdekt dat het mout bij een temperatuur van onder de tien graden beter schuimend bier opleverde en bovendien langer houdbaar was. Dit zogeheten Beiers bier werd goed verkocht. De verkoop kwam helemaal in een stroomversnelling nadat Heineken de Duitse brouwmeester Wilhelm Feltmann had binnengehaald. Deze energieke 23-jarige man zou niet alleen het ondergistend Heinekenbier tot een groot succes maken, hij bleek ook een goede manager te zijn. Hij was het brein achter de slimme bedrijfsvoering van Heineken.

Feltmann stoorde zich wel aan

Gerards dadendrang ten aanzien van het vele dat niets met de brouwerij te maken had. Hij zat in de gemeenteraad, gaf geld aan musea en richtte de oude Heinekengebouwen aan de Oudezijds in voor de collectie van het Stedelijk Museum. Dat hij in diezelfde gebouwen in 1870 het bierlokaal 'Die Port van Cleve' opende, was natuurlijk wel een slimme commerciële zet.

Van der Zijl schreef met de weinige directe persoonlijke bronnen die voorhanden zijn een informatieve biografie. Het zal door datzelfde gebrek aan bronnen komen dat ze tegelijk in grote streken de ontwikkeling van Amsterdam in de tweede helft van de negentiende eeuw schetst. Maar waar is de bron voor de opmerking dat 'tientallen Amsterdammers' vóór de uitvinding van het elektrisch licht zich jaarlijks verstoppen en 'een vroegtijdig einde vonden in het water van een gracht'? En hoe serieus moeten we een in opdracht van Heineken geschreven bedrijfsgeschiedenis nemen als bron voor de opmerking dat de pensioenvoorzieningen van de werknemers aan de Stadhouderskade 'voorbeeldig' waren? De spannendste hoofdstukken gaan over de familiegiedenis. Gerard

RECLAME
AFFICHE VAN
HEINEKEN
& CO. Afb.
Stadsarchief
Amsterdam

trouwde met Mary Tindal, dochter van een in ongenade gevallen kamerheer van Willem III. Een paar jaar na hun huwelijk ontstond een intieme band tussen het echtpaar Heineken en Julius Petersen, de jockey van Mary's paard.

Ook met Mary's broer Henry Tindal werd een intensieve vriendschap onderhouden. Vooral omdat Gerard zo zijn plannetjes met hem

kon uitbreiden. Tindal ventileerde zijn geprononceerde opinies via artikelen in de krant. Toen het dagblad *De Amsterdamer* steeds minder genegen was zijn opgewonden schrijfsels te publiceren, richtte hij samen met Gerard twee nieuwe kranten op: *De Telegraaf* en *De Courant*.

Met Mary's zus Willy beleefden de Heinekens minder plezier. Haar huwelijk met de Duitse oplichter Hans von Barnekow zorgde voor ongewenst leven in de brouwerij. Jarenlang maakte hij Gerard geld afhendig en toen die daar genoeg van had, begon Von Barnekow via het tijdschrift *Recht voor Allen* de familie te bestoken. Vervolgens opende Von Barnekow samen met Willy onder het doorzichtige pseudoniem mev. von B., geb. T. de frontale aanval met een serie roddelboekjes. In een ervan ontulde hij wat menigeen al wist, namelijk dat de vader van de zoon van Mary niet Gerard Heineken was, maar Julius Petersen. Mary trok er zich niets van aan en trouwde na de plotselinge dood van Gerard met haar minnaar.

Hans Renders is directeur van het Biografie Instituut (RUG) en bespreekt elke maand een recent verschenen biografie.